

باسم‌ تعالیٰ

مطالعات جمیعت، نسروی انسانی، اشغال ویکاری

گزارش موضوع بند هشتم از بخش اول از مرحله دوم شرح خدمات مشاور استانی

جمع‌بندی و تحلیل مسائل بازار کار استان زنجان

مجری: جهاد دانشگاهی واحد استان زنجان

میراجرایی: محمدی عباسی

میر علمی: علی نصیری اقدم

همکاران:

علیرضا یاوری، نسره سادات میرزایی، و سکینه علامی

فهرست مطالب

صفحه	موضوع
۱	۷- جمع‌بندی و تحلیل مسائل بازار کار استان.....
۱	۷-۱- مقدمه
۱	۱- نتایج بررسی و پیش‌بینی تحولات جمعیت استان.....
۴	۲- نتایج بررسی و پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی کار استان
۹	۳- نتایج بررسی و پیش‌بینی تحولات تقاضای نیروی کار استان
۱۲	۴- نتایج بررسی بازار کار غیررسمی استان
۱۳	۵- نتایج تحلیل بازار کار نیروی متخصص
۱۵	۶- نتایج ارزیابی و پیش‌بینی تحولات بیکاری

فهرست جداول

صفحه

موضوع

جدول ۱. مقایسه جمعیت استان طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و پیش‌بینی سال ۱۳۹۴ (واحد: نفر و درصد)	۴
جدول ۲. مقایسه جمعیت بالای ده سال، جمعیت فعال و نرخ مشارکت اقتصادی طی سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۴	۸
جدول ۳. تعداد بیکاران و نرخ بیکاری استان طی مقاطع ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۴	۱۶

۷- جمع‌بندی و تحلیل مسائل بازار کار استان

۷-۱- مقدمه:

این بخش از مطالعه اختصاص به جمع‌بندی نتایج بازار کار استان دارد. در این راستا نتایجی که در بخش‌های دیگر حاصل شده است، ارایه می‌شود. در واقع این قسمت را می‌توان خلاصه‌ای از مطالعات صورت گرفته در قسمت‌های قبلی دانست. نتایجی که در این بخش آورده شده به ترتیب شامل بخش بررسی و پیش‌بینی تحولات جمعیت استان، بررسی و پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی کار استان، بررسی و پیش‌بینی تحولات تقاضای نیروی کار استان، بازار کار غیررسمی، وضعیت بازار نیروی کار متخصص و ارزیابی و پیش‌بینی تحولات بیکاری در استان است.

۱- نتایج بررسی و پیش‌بینی تحولات جمعیت استان

- بر اساس آمار و اطلاعات سرشماری نفوس مسکن جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۷۵ معادل ۹۰۰۸۹۰ نفر بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۹۶۴۶۰۱ نفر افزایش یافته است. به عبارتی دیگر طی این مدت به طور سالانه از رشدی معادل ۰.۶۸ درصد برخوردار بوده است. این در حالی است که میانگین رشد جمعیت کشور طی همین مدت برابر ۱.۶۲ درصد بوده است. در واقع مقایسه رشد جمعیت استان و کشور نشان می‌دهد که رشد جمعیت در استان به مراتب از رشد جمعیت کشور پایین‌تر بوده است.
- تراکم جغرافیایی جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ معادل ۴۳.۵ نفر در هر کیلومتر مربع بوده است. به بیانی بهتر در هر کیلومتر مربع از مساحت استان زنجان ۴۳.۵ نفر سکونت داشته‌اند. بر اساس آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ تراکم جمعیت در کشور برابر با ۴۲.۷ نفر در کیلومتر مربع بوده است. مقایسه این آمار نشان می‌دهد که تراکم جمعیت در استان بیشتر از تراکم جمعیتی در کشور در سال ۱۳۸۵ است.
- بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ سهم زنان از جمعیت استان معادل ۵۰.۱ درصد در مقابل ۴۹.۹ درصد مردان است. این در حالی است که در سال ۱۳۷۵ سهم مردان از جمعیت استان برابر ۵۰.۳ درصد و سهم جمعیت زنان استان ۴۹.۷ درصد بوده است. بیشتر بودن جمعیت زنان در مقایسه با جمعیت مردان در نقاط روستایی نیز در سال ۱۳۸۵ قابل رویابی است اما در نقاط شهری سهم بیشتری از جمعیت به مردان اختصاص دارد. مردان ۵۰.۵ درصد و زنان ۴۹.۵ درصد جمعیت شهری را تشکیل داده‌اند.

- بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ سهم جمعیت استان زنجان نسبت به جمعیت کل کشور روند کاهشی داشته است. در ۱۳۷۵ سهم جمعیت استان نسبت به کل کشور برابر ۱.۵ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۱.۳۷ درصد کاهش یافته است.
- بررسی روند ورود مهاجران به استان زنجان حاکی از آن است که بیشترین استان مهاجرفرست به استان زنجان به ترتیب استان‌های تهران، آذربایجان شرقی و غربی بوده‌اند. حدود ۳۸ درصد از مهاجرانی که طی این مدت به استان زنجان وارد شده‌اند، از استان تهران مهاجرت کرده‌اند. همچنین ۴۷ درصد مهاجرانی که طی دوره زمانی ۱۳۷۵-۸۵ وارد استان زنجان شده‌اند، در شهرستان زنجان ساکن شده‌اند.
- جمعیت مهاجران وارد شده به استان زنجان از سایر استان‌های کشور در طی دوره ۱۳۷۵-۸۵، ۸۰۱۳۲، ۸۰۱۳۲-۸۵ نفر بوده است که معادل ۸ درصد از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ می‌باشد. تعداد مهاجران خارج شده از استان زنجان طی مدت مشابه، ۹۶۰۸۷ نفر محاسبه شده است. بر این اساس نسبت خالص مهاجران وارد شده به استان زنجان نسبت به جمعیت استان در سال‌های ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۵، عدد ۱/۶۵- را نشان می‌دهد. بنابراین استان زنجان با دارا بودن این شاخص رتبه هجدهم را از نظر مهاجرپذیری در بین سی استان کشور داشته است
- استان تهران مهاجرپذیرترین استان در قبال مهاجران استان زنجان بوده است. مقصد نزدیک به ۶۰ درصد از مهاجرانی که در این طی سال‌های ۱۳۷۵-۸۵ از استان زنجان خارج شده‌اند استان تهران بوده است. استان‌های قم و گیلان در مرتبه دوم و سوم جذابیت برای مهاجران زنجانی قرار داشته‌اند. در میان ۳۰ استان کشور، استان کهگیلویه و بویراحمد پذیرای کمترین تعداد مهاجر از استان زنجان بوده است.
- بررسی مدت زمان سکونت مهاجران در استان زنجان در ۱۰ سال گذشته می‌بین آن است که بیش از ۲۰ درصد مهاجران کمتر از یک سال است که به استان زنجان مهاجرت نموده‌اند و تنها ۵ درصد از مهاجران مدت زمانی طولانی معادل ۹ سال از زمان مهاجرتشان گذشته است. از کل مهاجران وارده به استان ۶۰.۷ درصد مرد و ۳۰.۳ درصد زن بوده‌اند. از ملاحظه گروه سنی جمعیت مهاجر استان و جمعیت کل نتیجه می‌شود که ساختار گروه سنی جمعیت مهاجر به طور کلی با گروه سنی جمعیت کل استان متفاوت است. حدود ۴۷.۳۱ درصد مهاجران در دو گروه سنی مهاجران ۲۴-۲۰ ساله و ۲۹-۲۵ ساله قرار دارند و پس از آنان گروههای سنی ۱۹-۱۵ ساله و ۳۰-۳۴ ساله واقع شده‌اند.
- بررسی انگیزه‌های مهاجران از عزیمت به استان زنجان حاکی از آن است که اغلب مهاجرت‌ها یعنی ۳۵ درصد، بنا به دلایل خانوادگی اتفاق افتاده است. بعد از آن به ترتیب پایان خدمت وظیفه (۱۸.۷ درصد)

و ادامه تحصیل (۱۵.۲۳ درصد) در استان زنجان نیز از دلایل مهم انجام مهاجرت به این استان بوده است. انگیزه‌های شغلی اعم از جستجوی کار و یا جستجوی یک شغل مناسب‌تر، عامل انجام کمتر از ۱۰ درصد مهاجرت‌ها به استان زنجان و نیز مهاجرت‌های درون استانی است.

- با توجه به آمار و اطلاعات مربوط به گروه‌های سنی استان می‌توان گفت که در سال ۱۳۸۵ سهم جمعیت رده سنی ۴۰-۴۴ ساله در میان گروه‌های سنی مختلف کاهش یافته و به ۷.۵ درصد رسیده است. سهم گروه‌های سنی ۱۹-۲۴ ساله ۲۰-۲۴ ساله ۲۹-۳۵ ساله دارای روند افزایشی است. به گونه‌ای که سهم این رده‌های سنی به ترتیب برابر ۱۳.۳، ۱۲.۴ و ۱۰.۲ درصد از جمعیت کل استان بوده است. در مجموع سهم گروه‌های سنی بین ۱۵-۶۴ سال برابر ۶۸.۸ درصد از کل جمعیت استان است. سهم جمعیت سالخورده استان نیز در سال مورد بررسی ۵.۹ درصد بوده است. همچنین در تمام گروه‌های سنی در استان در سال ۱۳۸۵، نسبت جنسی برابر ۱۰۰ است یعنی تعداد زنان استان برابر تعداد مردان استان است.
- با توجه به اطلاعات موجود بعد خانوار استان در سال ۱۳۸۵ معادل ۴۰.۹ نفر بوده است. این در حالی است که بعد خانوار کشور در سال مذکور برابر ۴۰.۳ نفر است. به بیانی بهتر بار تکفل و معیشت در استان بیشتر از میانگین کشوری است و سرپرستان خانوار افراد بیشتری را تحت سرپرستی خود قرار می‌دهند.
- بر مبنای اطلاعات سرشماری ۱۳۸۵، تعداد سرپرستان خانوار زن استان ۲۱۴۵۵ نفر (۹.۱۷ درصد) بوده‌اند که با میانگین ملی (۹.۴۵ درصد) اختلاف چندانی ندارد. حدود ۰.۴۵ درصد سرپرستان خانوارهای استان زیر ۲۰ سال سن داشته‌اند. ۲۸.۶ درصد در سنین بین ۲۰ تا ۲۹ سال بودند. سنین ۳۰ تا ۴۹ سال بیشترین سرپرستان یعنی حدود ۴۹.۳ درصد آن‌ها را شامل می‌شود. همچنین در سال مذکور، ۵.۱۳ درصد خانوارهای معمولی استان یک نفره، ۱۴.۸۲ درصد ۲ نفره، ۲۲.۹۲ درصد ۳ نفره، ۲۳.۰۵ درصد ۴ نفره، ۱۵.۷۸ درصد ۵ نفره و ۱۸.۳۰ درصد ۶ نفر و بیشتر بوده‌اند.
- پیش‌بینی می‌شود جمعیت استان در سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ به ترتیب معادل ۱۰۱۹، ۱۰۳۱، ۱۰۴۲، ۱۰۵۴ و ۱۰۶۵ هزار نفر افزایش یابد. با توجه به این ارقام می‌توان گفت که سهم جمعیت استان از کشور در سال ۱۳۹۴ برابر ۱.۳۳ درصد خواهد شد.
- پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۳۹۴ سهم گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله با رقمی معادل ۱۱.۴ درصد بیشترین سهم جمعیتی را در میان گروه‌های مختلف سنی به خود اختصاص دهد. پس از این گروه سنی، رده

سنی ۳۴-۳۰ ساله با رقمه برابر ۱۰.۳ درصد رتبه بعدی را به خود اختصاص خواهد داد. گروه سنی ۴-۰ ساله نیز با رقمه برابر ۹.۹ درصد جایگاه بعدی را دارا خواهد بود. سهم گروه سنی زیر ۵ سال معادل ۲۴.۴ درصد و سهم گروه سنی ۱۵-۶۴ ساله نیز معادل ۶۹.۶ درصد پیش‌بینی می‌شود.

جدول ۱. مقایسه جمعیت استان طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و پیش‌بینی سال ۱۳۹۴ (واحد: نفر و درصد)

جمعیت	۱۳۷۵	۱۳۸۵	پیش‌بینی ۱۳۹۴	متوسط رشد سالانه ۱۳۷۵-۸۵	متوسط رشد سالانه ۱۳۸۵-۹۴
استان	۹۰۰۸۹۰	۹۶۴۶۰۱	۱۰۶۵۹۵۴	۰.۶۸	۱.۱
کشور	۶۰۰۵۵۴۸۸	۷۰۴۹۵۷۸۲	۷۹۹۰۲۹۹۲	۱.۶۲	۱.۴

مأخذ: سرشماری‌های سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵، مرکز آمار ایران و برای سال ۱۳۹۴، شرکت مشاور مادر

۲- نتایج بررسی و پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی کار استان

- عرضه نیروی کار یا جمعیت فعال دربرگیرنده دو گروه جمعیت شاغل و جمعیت بیکار است. نرخ مشارکت اقتصادی نیز جمعیت بالفعل عرضه نیروی کار را نشان می‌دهد و از طریق نسبت جمعیت فعال به جمعیت بالای ده سال حاصل می‌شود. بنابراین عرضه نیروی انسانی هم تحت تأثیر نرخ مشارکت اقتصادی است و هم جمعیت بالای ده سال بر عرضه نیروی کار مؤثر است.
- جمعیت ده سال و بیشتر استان در سال ۱۳۷۵، ۶۶۳۲۵۸ نفر بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۸۲۰۰۳۶ نفر افزایش یافته است. به بیانی بهتر طی متوجه نرخ رشد جمعیت بالای ده سال ۲.۱۴ درصد بوده است. جمعیت ده سال و بیشتر کشور نیز از ۴۵۴۰۱۰۸۳ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۵۹۵۲۲۷۴۷ در سال ۱۳۸۵ رسیده است. متوجه رشد جمعیت ده ساله و بیشتر کشور به طور سالانه برابر ۲.۷۴ درصد است. مقایسه رشد جمعیت استان و کشور نشان می‌دهد که رشد جمعیت استان نسبت به کشور در طی مقطع مورد نظر پایین‌تر بوده است.
- جمعیت فعال استان در سال ۱۳۷۵ برابر ۲۳۲۷۳۷ نفر و در سال ۱۳۸۵ معادل ۳۳۳۹۸۶ نفر می‌باشد. به بیان بهتر، جمعیت فعال استان به طور متوسط سالانه از رشدی معادل ۳.۷ درصد برخوردار بوده است. این در حالی است که متوسط رشد جمعیت فعال کشور طی دو مقطع سرشماری معادل ۳.۸۸ درصد می‌باشد.

- جمعیت فعال مردان در سال ۱۳۷۵ برابر ۲۰۹۱۳۷ نفر و در سال ۱۳۸۵ معادل ۲۷۳۰۵۵ نفر بوده است.
- متوسط رشد سالانه جمعیت فعال استان در طی دو مقطع سرشماری برابر ۲.۷ درصد است. در کشور نیز جمعیت فعال از ۱۳۹۹۰۲۵۶ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۱۹۸۳۹۵۷۸ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. به بیانی بهتر جمعیت فعال کشور در طی این مدت زمانی به طور سالانه از رشدی معادل ۳.۵۵ درصد برخوردار بوده است. مقایسه دو نرخ رشد کشور و استان نشان می‌دهد که رشد جمعیت فعال مردان در استان به مراتب کمتر از نرخ رشد جمعیت فعال مردان در کشور است.
- جمعیت فعال زنان از ۲۳۶۰۰ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۶۰۹۳۱ نفر در سال ۱۳۸۵ رسیده است. یعنی به طور متوسط هر سال جمعیت فعال زنان از رشد ۹.۹۴ درصدی برخوردار بوده است. این در حالی است که نرخ رشد جمعیت فعال زنان کشور طی این فاصله ۵.۹۵ درصد بوده است. بنابراین نرخ رشد جمعیت فعال زنان استان در مقایسه با جمعیت فعال زنان کشور از رشد اندکی بیشتری برخوردار است.
- نرخ مشارکت اقتصادی استان در سال ۱۳۷۵، ۳۵.۱ درصد و در سال ۱۳۸۵ ۴۰.۸ درصد بوده است.
- نرخ مشارکت اقتصادی کشور در سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به ترتیب برابر ۳۵.۳ و ۳۹.۴ درصد بوده است. بنابراین نرخ مشارکت اقتصادی کشور و استان هر دو افزایش یافته است اما میزان افزایش نرخ مشارکت اقتصادی استان بیشتر از کشور بوده است به طوری که در سال ۱۳۷۵ نرخ مشارکت استان کمتر از نرخ مشارکت کشور بوده ولی در سال ۱۳۸۵ نرخ مشارکت استان بیشتر از نرخ مشارکت کشور بوده است.
- نرخ مشارکت اقتصادی مردان در استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به ترتیب برابر ۶۳ و ۶۷ درصد می‌باشد. همچنین نرخ مشارکت اقتصادی زنان طی سال‌های مذکور به ترتیب معادل ۷.۱ و ۱۴.۸ درصد محاسبه شده است. می‌توان گفت که نرخ مشارکت اقتصادی زنان طی ده سال بیش از دو برابر شده است. لازم به ذکر است که نرخ مشارکت اقتصادی کشور برای مردان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به ترتیب برابر ۶۰.۸ و ۶۵.۶ درصد و برای زنان ۹.۱ و ۱۲.۴ درصد می‌باشد. بنابراین، نرخ مشارکت زنان با سرعتی به مراتب بیش از متوسط کشور افزایش یافته است.
- بر اساس آمار و اطلاعات موجود در سال ۱۳۸۵ جمعیت فعال در رده‌های سنی زیر ۱۹ سال در مناطق روستایی استان بیشتر از مناطق شهری است. این موضوع برای سال ۱۳۷۵ نیز صدق می‌کند اما در سنی ۲۰-۵۴ ساله، جمعیت فعال در مناطق شهری نسبت به نقاط روستایی بیشتر است اما در سنین بالاتر از ۵۴ سال جمعیت فعال اقتصادی در مناطق روستایی از نقاط شهری پیشی گرفته است. این امر

نیز نمی‌تواند بدون توجه به مواردی همچون پوشش بیشتر نظام تأمین اجتماعی در نقاط شهری نسبت به مناطق روستایی حاصل شده باشد.

- مقایسه آمار سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ در استان نشان می‌دهد که در گروه‌های سنی ۱۰-۱۴ سال، ۵۵-۵۹ سال و ۶۰-۶۴ سال جمعیت فعال استان در سال ۱۳۷۵ نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش یافته است. بیشترین کاهش مربوط به گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله با رشد منفی ۲۵.۱ درصد و پس از آن در رده سنی ۶۰-۶۴ سال با رشد منفی ۲۴.۳ درصد است. بیشترین افزایش را هم می‌توان در رده سنی ۴۵-۴۹ سال با رشد ۸۸.۴ درصد مشاهده نمود. نرخ رشد جمعیت فعال در رده سنی ۲۵-۲۹ سال نیز با ۷۴.۱ درصد در جایگاه بعدی قرار دارد.
- هرچند بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی در استان و کشور در سال ۱۳۸۵ در مناطق شهری متعلق به رده سنی ۳۰-۳۴ سال است، اما این نرخ در سطح استان زنجان بیشتر از کشور است. نرخ مشارکت اقتصادی این گروه سنی برای کشور و استان به ترتیب معادل ۵۹.۳ و ۶۱.۸ درصد است. برای مناطق روستایی نیز در کشور بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی مربوط به رده سنی ۲۵-۲۹ ساله است که با استان مشابه است اما در سطح استان این نرخ از رقم بالاتری برخوردار است. نرخ مشارکت اقتصادی این گروه سنی در استان معادل ۵۸.۵ درصد و در کشور برابر ۵۵.۵ درصد محاسبه شده است.
- با توجه به آمار و اطلاعات موجود می‌توان گفت که نرخ مشارکت اقتصادی در بین بی‌سوادان در سال ۱۳۸۵ در مقایسه با سال ۱۳۷۵ کاهش یافته است. نرخ مشارکت اقتصادی بی‌سواد در سال ۳۱.۱۳۸۵ درصد بوده است در حالی که در سال ۱۳۷۵ معادل ۳۲.۷ درصد ذکر شده است. همچنانی نرخ مشارکت اقتصادی در دوره‌های عالی نیز در سال ۱۳۸۵ در مقایسه با سال ۱۳۷۵ کاهش یافته است. اما در مقاطع ابتدایی، راهنمایی، متوسطه، پیش‌دانشگاهی و سوادآموزی بزرگ‌سالان نرخ مشارکت اقتصادی در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است. بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی در سال ۱۳۸۵ مربوط به دوره‌های عالی با رقمی برابر ۵۳.۶ درصد است.
- با توجه به آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۷۵ جمعیت فعال اقتصادی بر حسب رشته‌های تحصیلی، ۱۵۷۲۰ نفر است که ۹۷.۴ درصد آن شاغل و مابقی آن‌ها بیکار بوده‌اند. بیشترین تعداد جمعیت فعال مربوط به رشته علوم انسانی و هنر است که سهمی معادل ۲۲.۳ درصد را به خود اختصاص داده است. رشته علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق نیز با سهمی برابر ۲۱ درصد رتبه بعدی را از نظر تعداد جمعیت فعال اقتصادی دارا است. علوم تربیتی نیز با سهمی برابر ۱۸ درصد در جایگاه سوم

قرار دارد. در سال ۱۳۸۵ نیز بیشترین تعداد جمعیت فعال اقتصادی بر حسب رشته تحصیلی مربوط به علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق است که سهمی معادل ۲۵.۶ درصد را به خود اختصاص داده است. مهندسی، تولید و ساخت نیز با سهمی برابر ۲۱.۶ درصد در جایگاه بعدی قرار دارد. علوم انسانی و هنر نیز در بین تحصیل کردگان این استان از رتبه سوم برخوردار است. در مجموع این سه رشته عمده تحصیلی حدود ۶۴ درصد را دارا است.

- بر اساس آمار سرشماری سال ۱۳۸۵، ۴۵۵۲۵ نفر دارای تحصیلات عالی هستند که به عنوان جمعیت فعال اقتصادی استان محسوب می‌شوند. به بیانی بهتر جمعیت فعال مرتبط با رشته‌های تحصیلی به طور متوسط از رشدی معادل ۱۱.۲۲ درصد در سال برخوردار بوده است. این در حالی است که جمعیت فعال این مشخصه در کشور به طور متوسط در سال رشدی ۹.۷ درصدی را تجربه کرده است. در واقع نرخ رشد جمعیت فعال مرتبط با رشته‌های تحصیلی استان در مقایسه با کشور در مقطع ده ساله یعنی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ بیشتر بوده است.
- پیش‌بینی می‌شود جمعیت بالای ده سال استان در سال ۱۳۹۰ به ۸۵۰ هزار نفر برسد که در مقایسه با جمعیت سال ۱۳۸۵ که ۸۲۰ هزار نفر بوده است از رشد سالانه‌ای ۰.۷۲ درصدی برخوردار است.
- پیش‌بینی می‌شود جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۰ به ۳۷۹ هزار نفر افزایش یابد که در مقایسه با سال ۱۳۸۵ که جمعیت فعال استان معادل ۳۳۴ نفر بوده است به طور متوسط سالیانه دارای رشدی ۲.۵۶ درصدی خواهد بود. سهم مردان از جمعیت فعال استان ۷۸ درصد خواهد بود. این در حالی است که در سال ۱۳۸۵ سهم مردان از جمعیت فعال استان معادل ۸۱.۷ درصد بوده است. به بیانی دیگر سهم جمعیت فعال زنان از ۱۸.۳ درصد به ۲۲ درصد افزایش خواهد یافت.
- پیش‌بینی می‌شود نرخ مشارکت اقتصادی استان در سال ۱۳۹۰، ۴۴.۶ درصد شود این در حالی است که در سال ۱۳۸۵ نرخ مشارکت استان معادل ۴۰.۷ درصد بوده است. همچنین پیش‌بینی می‌شود نرخ مشارکت اقتصادی مردان ۷۰.۳ و نرخ مشارکت اقتصادی برای زنان معادل ۱۹.۴ درصد شود. در سال ۱۳۸۵ نرخ مشارکت اقتصادی مردان ۶۷ و نرخ مشارکت اقتصادی زنان ۱۴.۸ درصد اعلام شده است. بنابراین پیش‌بینی می‌شود هم نرخ مشارکت اقتصادی مردان و هم نرخ مشارکت اقتصادی زنان افزایش یابد.

- در سال ۱۳۹۴ جمعیت فعال استان ۴۱۹ هزار نفر پیش‌بینی می‌شود که سهم مردان ۷۵.۲ درصد و سهم زنان ۲۴.۸ درصد خواهد بود. پیش‌بینی می‌شود نرخ مشارکت اقتصادی استان معادل ۴۸.۲ درصد شود. نرخ مشارکت اقتصادی مردان و زنان به ترتیب ۷۳.۵ و ۲۳.۶ درصد خواهد بود.
- پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۳۹۴ نرخ مشارکت اقتصادی استان بر حسب تحصیلات ابتدایی، راهنمایی، متوسطه، پیش‌دانشگاهی، عالی، سوادآموزی، سایر دوره‌های تحصیلی و بی‌سواد به ترتیب به ۵۶.۱، ۵۰.۵، ۴۷.۹، ۴۸.۷، ۳۶.۴، ۳۷.۷ و ۲۹.۵ درصد شود. کمترین نرخ مشارکت اقتصادی مربوط به سایر دوره‌های تحصیلی و بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی اختصاص به تحصیلات ابتدایی خواهد داشت.
- بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی در بین مردان روستایی مربوط به تحصیلات ابتدایی و پس از آن به دوره‌های سوادآموزی تعلق دارد. همین موضوع برای زنان روستایی نیز تصدیق می‌شود.
- بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی برای زنان شهری مربوط به سطح تحصیلات عالی با نرخی معادل ۳۵.۴ درصد خواهد بود و کمترین نرخ مشارکت اقتصادی زنان شهری به بی‌سوادان اختصاص دارد.
- سطح تحصیلات ابتدایی در بین مردان شهری نیز همانند مردان ساکن در روستا از بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی برخوردار است. کمترین نرخ مشارکت اقتصادی مردان شهری نیز به سایر دوره‌های تحصیلی با نرخی برابر ۳۶.۳ درصد تعلق دارد.
- پیش‌بینی می‌شود سهم تحصیلات متوسطه از جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۴ معادل ۲۴.۴ درصد شود. همچنین سهم تحصیلات ابتدایی و راهنمایی نیز به ترتیب سهمی برابر ۲۲.۶ و ۲۱.۳ درصد خواهد بود. کمترین سهم جمعیت فعال مربوط به سایر دوره‌های تحصیلی با رقمی برابر ۱.۵ درصد خواهد بود. سهم تحصیلات عالی نیز از جمعیت فعال استان برابر ۱۶.۹ درصد خواهد بود.

جدول ۲. مقایسه جمعیت بالای ده سال، جمعیت فعال و نرخ مشارکت اقتصادی طی سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۴

متوسط رشد سالانه ۱۳۸۵-۹۴	متوسط رشد سالانه ۱۳۷۵-۸۵	پیش‌بینی ۱۳۹۴	۱۳۸۵	۱۳۷۵	موضوع
۰.۶۴	۲.۱۵	۸۶۹۴۷۳	۸۲۰۰۳۶	۶۶۳۲۵۸	جمعیت بالای ده سال
۲.۵۲	۳.۶۷	۴۱۹۱۰۵	۳۳۳۹۸۶	۲۲۲۷۳۷	جمعیت فعال
-	-	۴۸.۲	۴۰.۸	۳۵.۱	نرخ مشارکت اقتصادی

مأخذ: سرشماری‌های سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵، مرکز آمار ایران و برای سال ۱۳۹۴، شرکت مشاور مادر و محاسبات تحقیق

۳- نتایج بررسی و پیش‌بینی تحولات تقاضای نیروی کار استان

- مطابق نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵، جمعیت استان زنجان (بازسازی شده پس از تغییرات ایجاد شده در تقسیمات کشوری) ۹۰۰۸۹۰ نفر بوده است. از مجموع ۶۶۳۲۵۸ نفر جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر ساکن در استان زنجان در سال ۱۳۷۵، ۳۵ درصد افراد در زمرة جمعیت فعال استان بوده‌اند. در میان ۲۳۲۷۳۷ نفر جمعیت فعال استان نیز سهم شاغلان و بیکاران به ترتیب ۹۴ و ۶ درصد بوده است.
- بر اساس آمار منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۷۵ در استان زنجان تعداد جمعیت شاغل ۲۱۸۱۴۹ نفر بوده است که از این تعداد، تعداد شاغلان مرد و زن به ترتیب ۱۹۶۶۹۹ و ۲۱۴۵۰ نفر بوده است. به عبارت دیگر در سال ۱۳۷۵، بیش از ۹۰ درصد جمعیت شاغل در استان را مردان تشکیل می‌داده‌اند.
- در سال ۱۳۷۵، جمعیت شاغل در مناطق شهری و روستایی نیز به ترتیب ۱۰۳۵۳۸ و ۱۱۴۵۸۲ نفر بوده است. بر این اساس سهم اشتغال شهری و روستایی از کل اشتغال در استان زنجان در سال ۱۳۷۵ به ترتیب ۴۷ و ۵۳ درصد بوده است.
- بررسی توأم‌ان محل سکونت و جنسیت شاغلان در استان زنجان در سال ۱۳۷۵ مبین آن است که بیش از ۴۸ درصد جمعیت شاغلان در استان زنجان متعلق به شاغلان مرد ساکن مناطق روستایی استان بوده است. چنانچه سن شاغلان را نیز به این بررسی بیفزاییم، مشخص می‌شود که مردان ۲۰-۲۴ ساله ساکن مناطق روستایی بیشترین سهم از اشتغال را در استان به خود اختصاص داده بودند. از این منظر کمترین سهم اشتغال مربوط به زنان ۶۵ سال و بیشتر ساکن مناطق روستایی است.
- در سال ۱۳۷۵، ۷۳ درصد شاغلان در استان زنجان باسواد بوده‌اند. همچنین بررسی باسواد و یا بی‌سواد بودن شاغلان در هر یک از گروه‌های شغلی مبین آن است که در سال ۱۳۷۵، در کلیه گروه‌های شغلی جمعیت شاغلان باسواد از شاغلان بی‌سواد بیشتر بوده است. در سال مورد بررسی، ۷۲ درصد شاغلان مرد و ۸۲ درصد شاغلان زن در استان زنجان باسواد بوده‌اند. البته در میان شاغلان باسواد نیز در سال ۱۳۷۵، ۴۳ درصد تحصیلاتی در سطح دوره ابتدایی داشته‌اند. تنها حدود ۱۰ درصد از شاغلان باسواد استان زنجان در سال ۱۳۷۵، دارای دوره‌های آموزشی عالی بوده‌اند.
- بررسی تفکیکی وضعیت تحصیلی شاغلان مرد و زن استان زنجان در سال ۱۳۷۵ مبین آن است که مشابه شمای کلی استان کماکان تحصیلات دوره ابتدایی بیشترین میزان سهم در میان شاغلان باسواد

مرد و زن استان را دارد. در میان شاغلان باسواد مرد ۴۴ درصد و در میان شاغلان باسواد زن ۳۲ درصد افراد دارای تحصیلات در سطح دوره ابتدایی هستند. در میان شاغلان باسواد مرد تنها ۷ درصد افراد دوره‌های آموزشی عالی را طی نموده‌اند در حالی که این نسبت در میان شاغلان باسواد زن ۲۹ درصد است.

- در سال ۱۳۷۵ نسبت شاغلان در بخش خصوصی به بخش عمومی ۷۶ به ۲۱ درصد بوده است. ۷۸ درصد شاغلان مرد در استان زنجان در سال ۱۳۷۵ و نیز ۵۶ درصد از شاغلان زن استان در دوره مشابه در بخش خصوصی مشغول به فعالیت بوده‌اند. کارفرمایان، کارکنان مستقل، مزد و حقوق‌بگیران و کارگران فامیلی بدون حقوق و دستمزد در سال ۱۳۷۵ به ترتیب ۴، ۵۹، ۲۴ و ۱۴ درصد شاغلان بخش خصوصی در استان زنجان را شامل می‌شده‌اند.
- در سال ۱۳۸۵، جمعیت شاغلان در استان زنجان ۳۰۲۷۰۶ نفر بوده است که از این تعداد، جمعیت شاغلان در مناطق شهری ۱۶۵۵۰۸ نفر و جمعیت شاغلان روستایی ۱۳۷۱۹۸ نفر بوده است. بر این اساس در سال ۱۳۸۵، ۵۵ درصد شاغلان در استان زنجان در مناطق شهری و ۴۵ درصد آنان در مناطق روستایی ساکن بوده‌اند.
- بیش از ۴۵.۵ درصد جمعیت شاغلان در استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به شاغلان مرد ساکن مناطق شهری استان متعلق بوده است. به طور کلی مردان در استان زنجان ۸۳ درصد اشتغال را در سال ۱۳۸۵ در سطح استان زنجان در اختیار داشته‌اند.
- بررسی توأمان سن و جنس و محل سکونت شاغلان در استان زنجان در سال ۱۳۸۵ نیز مبین آن است که مردان ۲۵-۲۹ ساله ساکن مناطق شهری بیشترین سهم از اشتغال را در استان به خود اختصاص داده بودند. از این منظر کمترین سهم اشتغال به زنان ۶۵ سال و بیشتر ساکن مناطق شهری مربوط است.
- در میان مردان نیز در سال ۱۳۸۵ مشاغل بخش کشاورزی بیشترین سهم از جذب نیروی کار را در میان گروه‌های شغلی در سطح استان زنجان به خود اختصاص داده‌اند (۳۳ درصد) در حالی که در میان زنان شاغل، بیش از ۴۴ درصد شاغلان در بخش مشاغل صنعت- ساخت مشغول به فعالیت بوده‌اند.
- از مجموع ۳۰۲۷۰۶ نفر شاغل در استان زنجان در دوره زمانی ۱۳۷۵-۸۵، تعداد ۲۵۵۱۷۳ نفر معادل ۸۴ درصد باسواد و مابقی بی‌سواد بوده‌اند. حدود ۳۱ درصد از شاغلان باسواد و نیز ۲۶ درصد از کل

شاغلان در استان زنجان دارای تحصیلات ابتدایی هستند. همچنین ۱۶ درصد از شاغلان باسوس و نیز ۱۳ درصد از کل شاغلان استان موفق به گذراندن مقاطع آموزشی عالی شده‌اند.

- بیش از ۷۹ درصد شاغلان در استان زنجان در سال ۱۳۸۵ در مشاغل متعلق به بخش خصوصی در حال فعالیت بوده‌اند. همچنین از مجموع ۲۳۷۸۸۹ نفر شاغل در بخش خصوصی استان زنجان، به ترتیب ۷، ۵۳، ۳۰ و ۱۰ درصد افراد کارفرما، کارکن مستقل، مزد و حقوق بگیر و کارکن فامیلی بدون مزد بوده‌اند.
- در سال ۱۳۸۵ در مشاغل بخش خصوصی نسبت شاغلان مرد به زن ۸۵ درصد به ۱۵ درصد بوده است. این نسبت در مشاغل بخش عمومی در دوره زمانی مزبور ۷۵ به ۲۵ درصد بوده است.
- تخمین شاخص بار تکفل در استان زنجان در سال ۱۳۷۵، عدد ۴/۱۳ را نشان می‌دهد که مبین آن است که در استان زنجان در سال ۱۳۷۵ هر یک از شاغلان بار تکفل بیش از ۴ نفر را بر عهده داشته است. این شاخص در استان زنجان در سال ۱۳۸۵، معادل ۳/۱۸ بوده است. بر اساس این شاخص در سال ۱۳۸۵، هر یک از شاغلان در استان زنجان بار معیشت بیش از ۳ نفر را بر دوش می‌کشیده است.
- بر اساس پیش‌بینی‌های صورت گرفته تقاضای نیروی کار در استان زنجان در سال ۱۳۹۴ به ۳۸۹۸۶۱ نفر افزایش می‌یابد.
- در بخش اشتغال مردان پیش‌بینی می‌شود تعداد شاغلان مرد از ۲۵۱۶۶۱ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۳۱۹۵۷۴ نفر در سال ۱۳۹۴ برسد. تعداد شاغلان زن نیز بر اساس این پیش‌بینی از ۵۱۰۴۵ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۷۰۲۸۶ نفر در سال ۱۳۹۴ نفر خواهد رسید. بر اساس این پیش‌بینی در سال ۱۳۹۴ همانند سال‌های قبل مشاغل بخش کشاورزی بیشترین سهم را در تقاضای نیروی کار در استان زنجان خواهند داشت.
- این روند در بخش اشتغال مردان نیز مصدق خواهد داشت اما در بخش اشتغال زنان در سراسر دوره زمانی مزبور بیشترین میزان اشتغال به مشاغل بخش صنعت- ساخت مربوط خواهد بود.
- بر اساس پیش‌بینی‌های صورت گرفته در سال ۱۳۹۴، ۹۰ درصد شاغلان در استان زنجان باسوس خواهند بود.
- همچنین در سال ۱۳۹۴ بیش از ۸۰ درصد شاغلان در مشاغل مربوط به بخش خصوصی فعال خواهند بود. در میان مشاغل بخش خصوصی، مشاغل گروه کشاورزی تا پایان سال ۱۳۹۴ بیشترین تعداد جذب نیروی کار را در استان زنجان در اختیار خواهد. در میان مشاغل بخش عمومی مشاغل مرتبط با اداره امور عمومی، و خدمات شهری بیشترین سهم را در اشتغال دولتی خواهند داشت.

- بر اساس پیش‌بینی‌های انجام شده سهم اشتغال در استان زنجان طی سال‌های ۱۳۹۰-۹۴ از مجموع اشتغال کشور در سال‌های مزبور بین ۱۱.۴۶ الی ۱۱.۴۶ درصد خواهد بود.

۴- نتایج بررسی بازار کار غیررسمی استان

- بخش غیررسمی، در برگیرنده مجموعه فعالیت‌های قانونی است که در آن‌ها کالاها و خدمات تولیدی مبادله می‌شوند و این مبادله نیز قانونی است. خود فعالیت (یا واحد اقتصادی) نیز ممکن است به طور رسمی ثبت شده باشد یا ثبت نشده باشد اما ماهیت و ویژگی فعالیت به گونه‌ای است که دولت نمی‌تواند بر آن نظارت کند یا آن را ساماندهی نماید یا برای آن سیاست گذاری کند.
- عوامل گسترش بخش غیررسمی در اقتصاد ایران شامل، تعدد و گوناگونی قوانین و مقررات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی، تعداد و میزان قدرت ارگان‌های دخالت کننده در اقتصاد، راهبردهای اقتصادی نامناسب، رشد بالای جمعیت، رشد شهرنشینی، مهاجرت نیروی کار از روستا به شهر و رشد شهرنشینی است.
- برای محاسبه تعداد شاغلان در بخش غیررسمی، کارگاه‌های دارای کمتر از ۵ نفر کارکن و کارگران مشغول به کار در این کارگاه‌ها، بر اساس نتایج سرشماری عمومی کارگاهی سال ۱۳۸۱ مورد استفاده قرار گرفته است.
- در سال ۱۳۸۵، ۶۲ درصد از شاغلان در استان زنجان در بخش مشاغل غیر رسمی مشغول به کار بوده‌اند. یاد آور می‌شود که در سال ۱۳۸۵ بیش از ۷۸ درصد در مشاغل متعلق به بخش خصوص در حال فعالیت بوده‌اند. با توجه سهم زیاد مشاغل مرتبط با بخش خصوصی در استان، بالا بودن اندازه بخش غیر رسمی در استان طبیعی به نظر می‌رسد.
- بیشترین سهم بازار کار غیررسمی در مناطق شهری به ترتیب به گروه‌های شغلی عمد و خردمندانه، هتل و رستوران و کشاورزی تعلق داشته است.
- بیشترین سهم بازار کار غیررسمی در مناطق روستایی به ترتیب به گروه مشاغل کشاورزی، عمد و خردمندانه، فروشان و حمل و نقل تعلق داشته است.
- در سال ۱۳۸۵ کمترین سهم بازار کار غیررسمی در سطح استان زنجان مربوط به گروه‌های شغلی اداره امور عمومی و نیز تأمین آب و برق و گاز بوده است.

- با توجه به نتایج جداول مذکور می‌توان گفت که در پایان سال ۱۳۹۴ پیش‌بینی می‌شود، تعداد ۲۷۹۳۱۶ نفر در بخش غیررسمی مشغول به فعالیت باشند. که با در نظر گرفتن کل اشتغال پیش‌بینی شده استان، انتظار می‌رود حدود ۷۱ درصد از کل اشتغال استان زنجان در سال ۱۳۹۴ از طریق بخش غیررسمی حاصل شود.
- عموم شاغلان بخش غیررسمی به دلیل محدودیت‌های مختلف و بازدهی اندک نمی‌توانند فعالیت خود را گسترش دهند و محروم و فقیر باقی می‌مانند؛ بنابراین با روان‌سازی نظام اداری می‌توان حداقل بخشی از شاغلان غیررسمی را به دامن اقتصاد رسمی برگرداند و تحت پوشش قانون قرار داد و گامی در جهت کاهش فقر آن‌ها برداشت.
- سیاست‌های دولت در عرصه اشتغال در عین حال که می‌باید تشویق‌کننده ورود سرمایه‌های خرد به عرصه فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد اشتغال باشد همزمان باید ساز و کارهایی را اتخاذ نماید که منجر به هدایت اشتغال‌های ناشی از کسب و کارهای کوچک به سمت اشتغال رسمی گردد. اصلاح قوانین و مقررات از جمله قانون کار و تأمین اجتماعی مهم‌ترین اصل در این زمینه تلقی می‌شود.

۵- نتایج تحلیل بازار کار نیروی متخصص

- نیروی کار متخصص، به نیروی کاری گفته می‌شود که دارای تحصیلات دانشگاهی باشد. از این رو فارغ‌التحصیلان کلیه مقاطع مختلف فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا به عنوان نیروی متخصص شناخته می‌شوند.
- بازار کار با توجه به خصلت‌هایی نظیر، تعدد بازارها، نقص و عدم تقارن اطلاعات در بازار، استاندارد نبودن، پیوستگی تصمیم‌گیری در بازار، و درگیری عرضه نیروی کار در فرایند تولید متفاوت از سایر بازارها (کالا، پول و سرمایه) است. بازار کار نیروی انسانی متخصص دارای دو ویژگی دیگر است که آن را از بازار کار در حالت کلی متمایز کرده است: عدم قابلیت تطبیق عرضه همزمان با تغییرات تقاضا و ثبات شغلی نسبی.
- در سال ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص استان زنجان ۴۵۵۲۴ نفر بوده است. سهم عرضه نیروی کار متخصص از کل عرضه نیروی کار استان (۳۳۳۹۸۶ نفر) ۱۳.۷ درصد است.
- طی سال‌های ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص ۱۹۰.۷ درصد و عرضه کار کل ۴۳.۵ درصد افزایش داشته است. یعنی سرعت عرضه نیروی انسانی متخصص یا دارای تحصیلات تکمیلی به بازار کار

بسیار بیشتر از نیروی کار معمولی بوده است. ضمن اینکه این پتانسیل می‌تواند دسترسی به نیروی انسانی را تسهیل کند می‌تواند منجر به بیکاری نیروی کار متخصص نیز گردد.

- طی این دوره تقاضای نیروی کار متخصص بخش کشاورزی ۱۶۸ درصد بخش صنعت و معدن ۱۹۰.۹ درصد و بخش خدمات ۷۹.۲۳ درصد متخصصان استان را به خود اختصاص داده‌اند. به این ترتیب می‌توان گفت که بخش کشاورزی استان به شدت از فقر نیروی انسانی متخصص در رنج است و طبعاً این کمبود می‌تواند در ارتقاء بهره‌وری بخش، از عوامل اصلی و مهم بازدارنده تلقی شود. در مقابل، بخش خدمات استان زنجان محل تمرکز عمدۀ قشر شاغل آموزش‌دیده و دارای مهارت‌های فنی استان است.
- پایگاه اشتغال زنان متخصص استان بخش آموزش و بهداشت و مددکاری اجتماعی با رقمی برابر ۶۵.۵ درصد نیروی متخصص زن استان است. در مراتب بعدی بخش اداره امور عمومی و دفاع با داشتن ۱۲.۷۱ درصد سهم از نیروی تحصیل کرده دانشگاهی زن، قرار گرفته است.
- طی این دوره عرضه نیروی کار متخصص مرد ۱۷۸.۲ درصد (در مقابل ۳۰.۶ درصد عرضه کار مردان) و عرضه نیروی کار متخصص زن ۲۱۵.۳ درصد (در ازای رشد ۱۵۸.۲ درصدی عرضه کار زنان) افزایش داشته است.
- در بعد تقاضا می‌توان گفت که ۷۲.۶ درصد شاغلان متخصص استان در سال ۱۳۸۵ در بخش عمومی مشغول به کار شده‌اند و تنها ۲۷.۴ درصد از شاغلان دارای تحصیلات دانشگاهی در بخش خصوصی مشغول به فعالیت شده‌اند. بنابراین، می‌توان این ادعا را مطرح نمود که به احتمال زیاد تحصیلات دانشگاهی متناسب با نیاز بخش خصوصی نبوده و در عوض با کمی آموزش در حین خدمت قابل استفاده در مشاغل دولتی بوده است.
- در سال ۱۳۸۵ بیکاری کل استان ۹.۴ درصد بوده در حالی که بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها معادل ۹.۹ درصد بوده است. این نسبتها برای مردان ۶.۳ درصد (در ازای ۷.۸ درصد بیکاری کل مردان) و برای زنان تحصیل کرده ۱۶.۳ درصد (در ازای ۱۶.۲ درصد بیکاری کل زنان) بوده است. این در حالی است که نرخ بیکاری نیروی متخصص استان در سال ۱۳۷۵ معادل ۲.۲ درصد (برای مردان ۲۰ درصد و برای زنان ۲.۶ درصد) بود. در واقع می‌توان گفت که در سال ۱۳۷۵ مقوله‌ای با عنوان بیکاری نیروی کار دارای تحصیلات دانشگاهی مطرح نبوده است.
- پیش‌بینی می‌شود در پایان برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴) تقاضای نیروی کار متخصص به ۶۸۵۶۷ نفر برسد که از این مقدار ۴۱۲۷۱ نفر مردان و ۲۷۲۹۶ نفر مربوط به زنان است. لازم به ذکر است در سال

۱۳۸۵ کل شاغلان متخصص استان معادل ۴۱۰۰۹ نفر بوده است که ۲۷۱۲۳ نفر مرد و ۱۳۸۸۶ نفر زن بوده‌اند.

- پیش‌بینی می‌شود در انتهای برنامه پنجم (سال ۱۳۹۴) تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به ۷۲ هزار نفر افزایش یابد.

۶- نتایج ارزیابی و پیش‌بینی تحولات بیکاری

- بیکاری یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی محسوب می‌شود که می‌توان از آن به منظور ارزیابی وضعیت اقتصادی مورد توجه قرار داد. بر این اساس به منظور سنجش و محاسبه نرخ بیکاری از نسبت تعداد بیکاران بر جمعیت فعال استفاده می‌شود.
- در سال ۱۳۷۵ نرخ بیکاری استان از ۶.۳ درصد به ۹.۴ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. در سال ۱۳۷۵ نرخ بیکاری مردان در استان معادل ۵.۹۵ درصد بوده که در سال ۱۳۸۵ به ۷.۸۴ درصد افزایش یافته است. همچنین نرخ بیکاری زنان از ۹.۱۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۶.۲۲ درصد افزایش یافته است.
- نرخ بیکاری در مناطق شهری در سال ۱۳۷۵ معادل ۷.۰۵ درصد بوده که در سال ۱۳۸۵ به ۱۲ درصد رسیده است. نرخ بیکاری مردان شهری نیز از ۶.۶۷ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۹.۴۲ درصد و نرخ بیکاری زنان در سال ۱۳۷۵ معادل ۹.۸۵ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به نرخی برابر ۲۳.۵۲ درصد افزایش یافته است. که افزایش آن طی ده سال قابل توجه است.
- مناطق روستایی در سال ۱۳۷۵ دارای نرخی برابر ۵.۵۵ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۵.۹۷ درصد رسیده است. نرخ بیکاری مردان روستایی از ۵.۳۱ درصد به ۵.۷۹ درصد افزایش یافته اما نرخ بیکاری زنان روستایی از ۸.۱۴ درصد به ۶.۷۹ درصد کاهش یافته است.
- بر حسب گروه سنی نیز می‌توان گفت نرخ بیکاری مردان در گروه‌های سنی ۱۰-۱۴ ساله و بالای ۴۵ ساله در کل کاهش یافته است نرخ بیکاری رده سنی ۱۰-۱۴ ساله در سال ۱۳۷۵ برابر ۱۵.۰ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۸.۳ درصد کاهش یافته است.
- بر حسب گروه سنی در زنان نیز می‌توان گفت که در گروه سنی ۱۰-۱۴ سال نرخ بیکاری در سال ۱۳۷۵ برابر ۱۰.۴۷ درصد به ۵.۴۱ درصد کاهش یافته است. همچنین در رده‌های سنی بالای ۴۵ ساله نیز نرخ بیکاری زنان طی این دو مقطع کاهش داشته است.

- بر حسب تحصیلات نیز نرخ بیکاری دوره ابتدایی در سال ۱۳۷۵ از ۶.۴۱ درصد به ۵.۹۳ درصد کاهش یافته است. اما نرخ بیکاری در دوران دانشگاهی و متوسطه افزایش داشته است. در سال ۱۳۷۵ نرخ بیکاری برای تحصیلات دانشگاهی برابر ۲.۱۷ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۹.۹۲ درصد رسیده است. همچنین نرخ بیکاری دوره تحصیلی متوسطه نیز از ۱۰.۹۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۷.۶۵ درصد افزایش یافته است. نرخ بیکاری بی‌سودان نیز از ۴.۳۸ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۲.۸۴ درصد کاهش یافته است.
- افزایش نرخ بیکاری در سطح تحصیلات عالی برای زنان نسبت به مردان قابل توجه است. در سال ۱۳۷۵ نرخ بیکاری مردان دارای تحصیلات عالی برابر ۱.۹۴ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۶.۲۸ درصد رسیده است. نرخ بیکاری زنان در سال ۱۳۷۵ از ۲.۶۲ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۶.۲۶ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده است. مقایسه آمارهای مردان و زنان تحصیلکرده نشان می‌دهد که نرخ بیکاری زنان از رشد به مراتب بیشتری نسبت به مردان برخوردار است.
- پیش‌بینی می‌شود تعداد بیکاران در سال ۱۳۹۴ به ۲۹۷۸۹ نفر افزایش و نرخ بیکاری در کل استان به ۷.۱ درصد برسد. پیش‌بینی می‌شود بیشترین نرخ بیکاری مربوط به گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله با رقمی ۱۶.۴ درصد باشد. همچنین نرخ بیکاری رده سنی ۱۵-۱۹ ساله نیز معادل ۱۵.۳ درصد در پایان برنامه پنجم پیش‌بینی می‌شود. نرخ بیکاری زنان مربوط به رده‌های سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله به ترتیب برابر ۴۹.۱ و ۵۰.۴ درصد پیش‌بینی می‌شود.

جدول ۳. تعداد بیکاران و نرخ بیکاری استان طی مقاطع ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۴

موضع	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۴	پیش‌بینی سال
نرخ بیکاری (درصد)	۶.۳	۹.۴	۷.۱	
تعداد بیکاران (نفر)	۱۴۵۸۸	۳۱۲۸۰	۲۹۷۹۸	

مأخذ: سرشماری‌های سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵، مرکز آمار ایران و برای سال ۱۳۹۴، محاسبات تحقیق